

Warszawa, dnia 20 sierpnia 2023 r.

Dr hab. Katarzyna Chałubińska-Jentkiewicz, prof. ASzWoj

Katedra Prawa Informatycznego

Wydział Prawa i Administracji

Akademia Sztuki Wojennej

Recenzja rozprawy doktorskiej pana mgr. Remigiusza Rosickiego¹

I. Kryteria oceny

Kryteria oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora zostały określone w art. 186 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.). Zgodnie z art. 186 ust. 1 pkt 4, ww. ustawy przedmiotem recenzji jest maszynopis rozprawy doktorskiej zatytułowanej „*Karnomaterialne i kryminologiczne aspekty przestępstwa szpiegostwa w Polsce*”.

II. Przedmiot oceny

Pan mgr Remigiusz Rosicki przedstawił do oceny w przewodzie doktorskim osiągnięcie naukowe stanowiące rozprawę pt. „*Karnomaterialne i kryminologiczne aspekty przestępstwa szpiegostwa w Polsce*”

III. Ocena osiągnięcia naukowego – rozprawy pt. „Karnomaterialne i kryminologiczne aspekty przestępstwa szpiegostwa w Polsce”.

1. Temat i zakres pracy

W systemie prawa polskiego, na gruncie przepisów karnych istnieje regulacja dotycząca szeroko definiowanego przestępstwa szpiegostwa. Zakres przedmiotowy recenzowanej pracy dotyczy karnomaterialnych i kryminologicznych aspektów przestępstwa

¹ Podstawa sporządzenia recenzji:

- 1) Wszczęcie przewodu doktorskiego na podstawie uchwały Rady Naukowej Instytutu Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołęczego
- 2) Powołanie w skład Komisji w charakterze recenzenta uchwałą Rady Naukowej Instytutu Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołęczego zgodnie z art. 190 ust. 2 Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 742 z późn. zm.).
- 3) Pismo dyrektora Instytutu Prawa SWPS Uniwersytetu Humanistycznospołęczego dr hab. Teresy Gardockiej prof. SWPS z dnia 3 lipca 2023 r.

szpiegostwa w okresie od 1946 roku do czerwca 2023 roku Doktorant wskazuje jako podstawowy cel pracy dokonanie ewaluacji zmian prawnych w zakresie kryminalizacji działalności szpiegowskiej, czemu służy przeprowadzona w rozprawie charakterystyka zjawiska szpiegostwa w Polsce

Doktorant zadaje w rozprawie cztery pytania badawcze, natomiast poprzez dedukcję należy przyjąć, iż główną tezę pracy, stanowi stwierdzenie, iż należy poddać nowej ocenie zakres regulacyjny zjawiska szpiegostwa, co stanowi główny nurt przeprowadzonych badań w pracy

W świetle powyższych założeń, zadanie badawcze postawione przez Doktoranta dotyczy odpowiedzi na istotne pytania:

1. W jakim zakresie rozwiązania prawne dotyczące kryminalizacji działalności szpiegowskiej są efektywne w ściganiu i zwalczaniu tego rodzaju przestępstw w Polsce?
2. Jakie propozycje zmian *de lege ferenda*, dotyczące kryminalizacji działalności szpiegowskiej należy uznać za właściwe?
3. Jaki jest zakres rozpoznania zagrożenia działalnością szpiegowską państw obcych przeciwko Polsce ?
4. Jakie kierunki zainteresowań dominują w działalności szpiegowskiej państw obcych przeciw Polsce?

Doktorant uzasadnia potrzebę takiej rekomendacji podkreślając, iż problemem istotnym staje się konieczność dokonania ewaluacji zmian prawnych w zakresie samej kryminalizacji działalności szpiegowskiej. Celami rozprawy, jak podkreśla Doktorant we Wprowadzeniu (str. 11), jest przeprowadzenie pełnej, kompleksowej analizy zakresu przedmiotowego zjawiska szpiegostwa w Polsce oraz zaprezentowanie wniosków *de lege ferenda*, dotyczących właściwej kryminalizacji działalności szpiegowskiej w Polsce oraz sformułowanie właściwej prognozy kryminalnej tego zjawiska.

Chociaż w pracy wielokrotnie zostało podkreślone znaczenie problemowej regulacji – zwłaszcza w części odnoszącej się do głównej kwestii analitycznej, czyli jak już wskazano, ewaluacji zmian przepisów prawnych w przedmiotowym zakresie, takie podejście utrudnia ostateczne ustalenie głównego celu badawczego, którym jak wydaje się **jest ocena dotychczasowych przepisów oraz ich interpretacji i przedstawienie nowego spojrzenia na rozwiązania prawne w zakresie kryminalizacji zjawiska szpiegostwa w Polsce.**

Tematyka podjęta w rozprawie jest niewątpliwie aktualna, zwłaszcza w obliczu działań wojennych na wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej oraz rozwijającej się

wojny informacyjnej. Wiele zagadnień na obecnym etapie rozwoju zjawisk technologicznych, ekonomicznych czy geopolitycznych nie da się rozwiązać, jednak bez prac badawczych, obejmujących m.in. diagnozę obecnego stanu i identyfikację potrzeb w obliczu zwalczania coraz to nowszych zagrożeń, trudno jest podejmować działania naprawcze w obszarze samej regulacji. Wybór omawianej w pracy problematyki należy zatem uznać za niezwykle trafny, a nawet potrzebny.

2. Kompozycja pracy

Konstrukcja pracy jest przejrzysta i odpowiada jej tematowi. Doktorant dokonał podziału rozprawy, w ramach którego łącznie znajduje się sześć rozdziałów, podzielonych na mniejsze jednostki redakcyjne. Każda z części opatrzona jest uwagami wstępnymi (*Wstęp*), jak również podsumowaniem (*Zakończenie*), co w szczególności należy uznać za trafne rozwiązanie i niezwykle pomocny zabieg w procesie oceny wyводу.

Przedstawiona do oceny rozprawa liczy 394 stron, w tym zawiera 384 stron tekstu merytorycznego, a nadto spis treści. Każdy rozdział został podsumowany wykazem orzecznictwa i zestawieniem bibliografii (niekonsekwentnie bibliografią kończą się całe rozdziały, a nawet podrozdziały, *vide* str. 134). W pracy brakuje wykazu skrótów oraz podsumowującej bibliografii całej pracy, co wzbogaciłby pracę oraz usprawniło ocenę analizy wykorzystanych źródeł. Objętość poszczególnych części jest względnie zrównowazona w kontekście podejmowanej tematyki ale jednak niesymetryczna, pod względem liczby stron (Część pierwsza – 63 stron, Część druga - 72 strony, Część trzecia – 44 strony, Część czwarta 23– strony, Część piąta - 28 stron, Część szósta - 86 stron). Każdy rozdział opatrzono Wprowadzeniem i Podsumowaniem, co w wewnętrznym podziale każdej części merytorycznie samodzielnej, daje komfort oceny przeprowadzanej analizy, a w każdym razie ułatwia czytelnikowi lekturę. Wydaje się, że postulaty *de lege ferenda* powinny znaleźć odzwierciedlenie w Podsumowaniu całego wyводу, bowiem zaprezentowane wnioski w części komparatystycznej nie oddają w pełni efektu podjętej przez Doktoranta próby oceny i rekomendacji w obszarze przedmiotowego zagadnienia.

3. Strona warsztatowa

Generalnie strona warsztatowa pracy nie budzi zastrzeżeń. Doktorant kompetentnie posługuje się językiem prawniczym, nadto dokonuje właściwego przekładu ze źródeł w językach obcych. Wywody należy uznać za precyzyjne i konsekwentne. Bibliografia obejmuje kilkaset pozycji, przytoczone orzecznictwo obejmuje tylko około 50 pozycji, co

budzi pewne zastrzeżenia, w szczególności w kontekście poddania analizie kwestii kontroli operacyjnej i działania służb specjalnych, która to tematyka obejmuje szeroki zakres analizy jurysdykcyjnej, w szczególności w obszarze istotnym dla podjętej analizy, dotyczącym aspektów związanych z prawami i wolnościami jednostki oraz bezpieczeństwem państwa. Dodatkowo Doktorant posłużył się źródłami internetowymi, co wydaje się uzasadnione w warunkach rozwoju działań wojny informacyjnej w obszarze cyberprzestrzeni, chociaż temu zagadnieniu w całej pracy Doktorant poświęca bardzo mało miejsca. Wątpliwości może budzić tytuł rozdziału V i podrozdziału 4 w rozdziale piątym. Jak już wskazano powyżej nie jest jasne czy wnioski *de lege ferenda* wynikają z przeprowadzanej komparatystyki czy całego wyводу w rozprawie. Oczywiście należy przyjąć, iż są to rekomendacje odnoszące się do całości wyводу.

W całej pracy pojawiają się trudności z ustaleniem źródła danej koncepcji czy myśli, ponieważ przytaczane źródła nie są im przypisywane bezpośrednio a raczej w sposób zbiorczy, co nie pozwala na ustalenie, w szczególności w obszarze definicyjnym, autorstwa konkretnego stanowiska czy definicji (szczególnie jest to widoczne w rozdziale I definicyjnym Zagadnienia Ogólne, str. 67).

Podsumowując uwagi dotyczące strony warsztatowej należy podkreślić, że wskazane powyżej zastrzeżenia stanowią element, nieco wprowadzający chaos, w generalnie bardzo sprawnie prowadzonym przez Doktoranta wywodzie.

4. Treść merytoryczna

Podjęte zadanie badawcze Doktorant wykonał w sposób satysfakcjonujący, przedstawiając merytorycznie poprawną rozprawę doktorską. Na podkreślenie zasługują obszerne nawiązania do literatury krajowej oraz przegląd rozwiązań zagranicznych z tłumaczeniem źródeł, przywołanie orzecznictwa, raportów oraz dokonanie analizy poprzez niezwykle ciekawe zestawienie w wykresach nr 1 i nr 2 przedstawiające skalę przestępczości szpiegostwa ale zabrakło podobnej analizy przedmiotowego zagadnienia w okresie po 1990 roku, co wzbogaciłoby wywód.

Praca została podzielona na sześć części, jednocześnie stanowiących rozdziały pracy, w których zawarte zostały rozważania dotyczące samodzielnych zagadnień tematycznych.

Rozprawę otwierają uwagi dotyczące podstawowego pojęcia działalności szpiegowskiej

Pierwsza część (*Zagadnienia ogólne*) skupiona jest wokół prezentacji środowiska pojęciowego i zakresu przedmiotowego poddanych analizie zagadnień.

I tak, jeśli chodzi o rozważania dotyczące pojęcia działalności szpiegowskiej i wywiadowczej Doktorant stara się je określić zarówno kierując się ich rozumieniem w ujęciu bezpieczeństwa informacyjnego jak i w kontekście innego rodzaju działalności; odwołując się do doktryny zagranicznej i krajowej, jednak pomija tu przegląd ewentualnych definicji legalnych. Doktorant dużo miejsca poświęca kwestii etycznej. Opinia Doktoranta co do przyszłych rozwiązań również w tym obszarze byłaby tu ciekawą dodatkową uwagą. Doktorant w podsumowaniu tej części skupia uwagę przede wszystkim na wyliczeniu problemów, podczas gdy istotna przede wszystkim staje się kwestia bardzo dyskusyjna związana z definiowaniem zakresu przestępczości związanej ze środowiskiem informacyjnym. To dałoby kierunek przeprowadzonego wywodu w stricte regulacyjnym obszarze, opisywanym w kolejnych rozdziałach.

Brakuje także odniesień do takich dzieł jak Założenia działań w cyberprzestrzeni autorstwa Piotra Deli (2022 PWN), czy do takich prac jak: Kozieł H., Systemy szpiegostwa elektronicznego²; Marczak B., Scott-Railton J., Anstis S., Deibert R., Independent Peer Review of Amnesty International's Forensic Methods for Identifying Pegasus Spyware³.

W kontekście przyszłych rozwiązań prawnych warto byłoby poświęcić uwagę takim zagadnieniom jak te opisane w pracach A. Lipińskiej: Chińskie operacje w dobie COVID-19. Dezinformacja – metody, dziedziny i ewolucja, „Cybersecurity and Law” 2022;7(1), s.61–70; From Facebook to Telegram - The Migration of Radical and Antivaccine Groups Across Digital Platforms, (w:) K. Chałubińska-Jentkiewicz, I.Hoffman (ed.), The Role of Cybersecurity in the Public Sphere – The European Dimension, Institute for Local Self-Government, Maribor 2022, s. 141-149, czy Zagrożenia deepfake dla bezpieczeństwa państwa, (w:) K. Chałubińska- Jentkiewicz, O. Evsyukova, (red.), Informacja, dezinformacja, cyberbezpieczeństwo, Toruń 2022.

Planowe zarządzanie informacją, obejmujące instrumentalne wykorzystywanie przekazów, znalazło się w centrum rywalizacji o władzę na świecie, podnosząc dezinformację i inne cyberzagrożenia związane z informacją do wagi wojny nowej ery, prowadzonej w przestrzeni odciętej od tradycyjnych zasobów pamięci i tradycyjnych strażników pamięci, o czym pisał m.in. I. Assmann. Przestrzeń cyfrowa okazała się plastycznym i skutecznym narzędziem nowych form stosunków międzynarodowych i rywalizacji w obszarze soft power.

Systemy polityczne i prawne społeczeństw demokratycznych w obliczu nowych zagrożeń powinny przygotować się na walkę i przeciwdziałanie z wojną informacyjną i jej

² <http://www.psz.pl/124-polityka/hubert-koziel-systemy-szpiegostwa-elektronicznego>

³ <https://citizenlab.ca/2021/07/amnesty-peer-review/>

instrumentem - dezinformacją, której charakter – zwłaszcza w systemach niedemokratycznych, systemach kierowanych lub sterowanych - może znacząco naruszyć suwerenność informacyjną i swobodnie kształtującą się opinię publiczną krajowych systemów medialnych. Wobec niepokojących incydentów dotyczących zagrożenia informacyjnego wskazanie perspektywy możliwych narzędzi prawnych, usprawniających działania organów państwowych, wydaje się nie tylko ważne, lecz niezbędne. Jednym z tych narzędzi jest *open source intelligence*, które wykorzystywane przez polskie służby specjalne jest aktualnym, społecznie ważnym instrumentem ale także problemem badawczym i dlatego staje się przedmiotem zainteresowań badaczy środowiska informacyjnego, dotyczy to także badań związanych ze szpiegostwem i działalnością wywiadowczą

Druga część (*Karnomaterialne aspekty przestępstwa szpiegostwa w ujęciu historycznym*) zawiera omówienie m.in. aspektów historycznych regulacji związanej ze szpiegostwem. W części tej w sposób interesujący przedstawiono genezę problematyki. W części tej Doktorant wskazuje m.in. na problem wpływu ideologii na regulację szeroko pojmowanej działalności szpiegowskiej, który jest widoczny w obecnie obowiązujących przepisach prawnych. Doktorant słusznie podkreśla, iż regulacja ta musiała być związana z kodyfikacją ideologicznych celów polityki kryminalnej. Nie odnosi się jednak do zmian związanych z rozwojem technologii i cyberprzestrzeni. Zwążywszy jednak na historyczny charakter analizy w części drugiej, Doktorant, przede wszystkim dokonuje w sposób interesujący zestawienia definicji różnych aspektów działalności szpiegowskiej, obowiązujących, czy też pojawiających się w poszczególnych okresach historycznych regulacji prawnej

Trzecia część (*Karnomaterialne aspekty przestępstwa szpiegostwa de lege lata*) otwiera zakres tematyczny rozprawy, w którym przez kolejne trzy rozdziały Doktorant koncentruje się na zagadnieniach związanych z analizą poszczególnych celów badawczych w świetle postawionych na wstępie rozprawy a przytaczanych wcześniej czterech tez szczegółowych. W analizie aktów normatywnych Doktorant podsumowuje zmiany przepisów w kontekście sankcji, wskazując na zmiany liberalizujące. Wskazuje na potrzebę weryfikacji przepisów w związku z pojawiającymi się nowymi technologiami i nowymi zagrożeniami, nie rozwija jednak tego wątku w kontekście cyberprzestępczości, co bardzo wzbogaciłoby wywód i podkreśliło kierunki rozwojowe.

Czwarta część pracy (*Projekt zmian zakresu kryminalizacji szpiegostwa z 2023 roku*) odnosi się do projektu zmian Kodeksu karnego oraz innych ustaw, który objął art. 130 Kodeksu karnego (Druk nr 3232-A)

Ciekawym elementem tej części analizy są słuszne uwagi Doktoranta co do rozwiązań systemowych, które nie dają spójności i pewności prawnej. Doktorant podkreśla, iż poddane kryminalizacji dokonanie sabotażu, dywersji czy prowadzenia działalności o charakterze terrorystycznym w związku z udziałem działalności obcego wywiadu nie jest właściwe ze względu na brak regulacji w obecnym systemie prawnym. Według Doktoranta brak ten nie pozwala na to aby rozwiązanie zaproponowane we wniosku było właściwe, bowiem nie spełnia zasady *nullum crimen sine lege certa*.

Piąta część (*Komparatystyka i postulaty de lege ferenda*) to analiza zagadnień związanych z kryminalizacją działalności szpiegowskiej z uwzględnieniem doświadczeń państw skandynawskich i bałkańskich. Doktorant nie uzasadnia szczegółowo wyboru tych systemów, wskazując jedynie na odmienności historyczne, kulturowe i geograficzne, nie przybliżając wpływu tych czynników na przedmiotowe regulacje. Jednocześnie niekonsekwentnie odwołuje się do europejskiego, wspólnego podejścia na temat bezpieczeństwa państwa (wszakże opartego na wymienionych czynnikach) – nie poddając szerszej analizie tego pojęcia poprzez np. odwołanie się do bogatej literatury przedmiotu, zwłaszcza w naukach dotyczących bezpieczeństwa.

Autor w części tej przechodzi do problematyki związanej z prezentacją regulacji w przedmiocie działalności szpiegowskiej w poszczególnych systemach prawnych, w wybranych państwach europejskich. Analizując to zestawienie w oparciu o rozwiązania krajowe w poszczególnych systemach prawnych Doktorant sięga do źródeł oryginalnych aktów prawnych, co należy uznać za zabieg potrzebny i efektowny w wywodzie.

Za szczególnie interesującą należy uznać uwagę podsumowującą tę część pracy, iż rozwiązania prawne w innych państwach i w Polsce utrzymują podział na działalność szpiegowską i działalność ukierunkowaną na uzyskanie lub niszczenie danych informatycznych. Temat ten jest szczególnie istotny w kontekście przyszłych decyzji co do rozwoju regulacji w obszarze cyberprzestrzeni. Należy bowiem zauważyć, że przestępstwa przeciwko informacji mogą mieć cel wywiadowczy, szpiegowski. Szpiegostwo jest także elementem cyberprzestępczości. Cyberprzestrzeń i działania np. hackingu mogą służyć działalności szpiegowskiej. Sama działalność szpiegowska może mieć charakter cyberprzestępstwa. Wydaje się, że podsumowanie tej części pracy stanowi skrót myślowy, który wymagałby uzasadnienia. Natomiast nie jest to zabieg niezbędny w rozprawie. Należy podkreślić, że jest to tylko szczegół, który nie wpływa zasadniczo na wywód zaprezentowany w całej pracy.

Dodatkowo należy zaznaczyć, iż ta część pracy zawiera bardzo cenną uwagę

dotyczącą problemu systemowych rozwiązań, gdzie główną kwestią do ustalenia staje się wybór poziomu ochrony w sytuacji funkcjonowania państw demokratycznych. Podejście takie stanowi nie tylko element poszerzania stanu świadomości społecznej, ale w różnym stopniu jest istotnym nawiązaniem do czekających nas zmian w organizacji i regulacji środowiska cyfrowego. Bez takiego odniesienia nie można mówić o nowoczesnym podejściu do kwestii ochrony i bezpieczeństwa Państwa.

Doktorant przeprowadza analizę budowy systemów z uwzględnieniem aspektów porównawczych tych regulacji. W tej części pracy Doktorant zaprezentował przepisy przytaczane w oryginalnym języku, jak i w tłumaczeniu na język polski. Chociaż analiza ta ma charakter przede wszystkim sprawozdawczy, to pokazuje zaangażowanie badawcze Doktoranta i wnikliwe spojrzenie na wybrane zagadnienia poddane analizie. Podsumowanie odnoszące się do kwestii potrzeby wskazania wybranych regulacji, gdzie wykazano związek kryminalizacji szpiegostwa z zadaniami określonych ustawowo podmiotów i polityką oraz strategią państwa, którego to rozszerzenia regulacji nie można odnaleźć na gruncie krajowego systemu prawnego, to zabieg niezwykle właściwy, choć pozostawia miejsce do wypełnienia w zakresie wniosków końcowych całej rozprawy. Otóż wydaje się, że brakuje tu bezpośredniego odniesienia do systemowego ujęcia kwestii działania prawodawcy na rzecz ochrony interesu publicznego, bezpieczeństwa i porządku publicznego w kontekście zwalczania obcych wpływów (np. w obszarze dezinformacji wywiadowczej). W pracy brak poszerzonej analizy tej problematyki, a zwłaszcza dotyczy to zakresu obecnej regulacji i uwarunkowań kryminalizacji dezinformacji w ogóle (*vide* na ten temat K Chałubińska-Jentkiewicz, *Prawne granice dezinformacji w środkach społecznego przekazu, Między wolnością a bezpieczeństwem*, Toruń 2023). Zamysł Autora jest mimo to czytelny, chociaż zmusza do jego poszukiwania w prowadzonych w wywodzie rozważaniach

W **szóstej części** pracy (*Kryminologiczne aspekty przestępstwa szpiegostwa*) Autor przeprowadza szczegółową analizę kryminologicznych aspektów działalności szpiegowskiej przeciwko Polsce w latach 1946-1989 i po 1989 roku. W podsumowaniu tej części pracy Autor dokonał zestawienia w oparciu o własne badania. Wywód na temat tego wyłączenia przeprowadzono bardzo starannie i rzetelnie. To najbardziej interesująca część rozprawy, w której w sposób niemal chirurgiczny, z wielkim pietyzmem Doktorant ocenia skalę zjawiska oraz poszczególne przypadki odwołując się do interpretacji raportów i dokumentacji resortowej. Analizę tego zagadnienia Doktorant przedstawia poprzez studium przypadków

Jednocześnie Doktorant podsumowując tę część pracy, wykazuje niedoskonałości regulacji, przyjmując stanowisko, iż istotne stało się uregulowanie zagadnienia ze względu na

znaczenie i rolę cyberprzestrzeni. Doktorant podkreśla także problem szpiegostwa naukowego i technologicznego. Zdaniem Autora, nierozpoznawalna pozostaje ta sfera działalności szpiegowskiej. Te najbardziej wartościowe elementy analityczne rozprawy są wyraźnie wyeksponowane, ponieważ one uzasadniają w pełni przyszłe zmiany.

Podsumowując, na szczególną uwagę zasługuje ta część pracy, w której Doktorant omawia kwestie związane z realizacją przyszłych celów regulacji kryminalizującej działalność szpiegowską. Tak przyjęta koncepcja rozprawy podkreśla wpływ realizacji celów interesu publicznego i bezpieczeństwa poprzez kryminalizację zjawiska szpiegostwa w zupełnie nowych warunkach funkcjonowania Państwa i jego obywateli. Jednak Doktorant nie wiąże jej bezpośrednio z realizacją określonych zadań publicznych, lecz zwraca ostatecznie uwagę na niedoskonałości przyjętego obecnie rozwiązania. Tematyka ta stanowi przedmiot dalszych, obszernych rozważań. Jest to sam w sobie temat na rozprawę doktorską. Uwagi związane z realizacją nowych zadań publicznych w nowych obszarach, które uzasadniają kryminalizację szpiegostwa są nie tylko interesujące dla czytelnika lecz także niezmiernie ważne dla zrozumienia procesu przyszłych regulacji.

W tym kontekście interesujący jest także następujący problem: jak dalece kompetencje przyznane organowi administracji publicznej mogą wpływać na krajowe rozwiązania, które kształtują zasady zwalczania szpiegostwa i obcego wpływu.

Bardzo trudny i ciekawy temat omówiony został starannie i z dużym wyczuciem poruszanej problematyki. Obszernie i wyczerpująco Autor zwraca uwagę na trudności związane z odpowiednimi regulacjami, nie pomija także stanowiska zajmowanego przez przytaczane orzecznictwo.

Pracę kończy obszerne Zakończenie, w którym Doktorant przybliży i podsumowuje podjęty problem badawczy. Przyjęte tezy w rozprawie są ciekawe, a argumentacja, której zabrakło w odniesieniu do dezinformacji i wojny informacyjnej w tym miejscu przekraczałaby ramy wywodu – choć jak się wydaje – może stanowić nowy temat kolejnych badań Doktoranta.

5. Uwagi końcowe

Recenzowana praca prawidłowo przedstawia tematykę wskazaną w tytule. Postawione zadanie badawcze Doktorant omówił rzetelnie i ciekawie.

6. Konkluzja

Przedstawiona do recenzji praca pana mgr. Remigiusza Rosickiego pt. „Karnomaterialne i kryminologiczne aspekty przestępstwa szpiegostwa w Polsce” spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i może stanowić podstawę dalszych etapów postępowania, w celu nadania Doktorantowi stopnia doktora nauk prawnych.

Katarzyna Chałubińska-Jentkowska